

Arbetsmiljölagen som fundament

Bilden nedan illustrerar hur arbetsmiljöarbetet växer fram ur regelträdet.

Arbetsmiljölagen är trädets rot och fundament. Stammen, som är bärande i det dagliga arbetet, utgörs av föreskrifterna om det systematiska arbetsmiljöarbetet. Bladverket är ett åttiotal olika sakföreskrifter som handlar om allt från kemikaliehantering till hot och våld.

Arbetsmiljölagen utgår från att arbetsgivaren har ansvaret för arbetsmiljön. Lagen gäller såväl den fysiska som den psykosociala arbetsmiljön. OSA är föreskrifter som specificerar lagen i en så kallad AFS.

Arbetsmiljölagen (AML) är en ramlag, vilket innebär att den ger breda anvisningar om hur arbetsmiljön ska vara. Lagen riktar sig till arbetsgivaren. Den innehåller inte detaljer och är sällan specifik. Lagens ändamål är att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet samt uppnå en god arbetsmiljö.

Det systematiska arbetsmiljöarbetet handlar om att undersöka, följa upp och åtgärda verksamheten för att förebygga olyckor och ohälsa. Mer om detta kan du läsa i avsnittet om systematiskt arbetsmiljöarbete.

Arbetsmiljöverket är den myndighet som har fått regeringens uppdrag att mer i detalj reglera och specificera vad som ska gälla. Detta görs genom Arbetsmiljöverkets författningssamling som består av ett åttiotal sakföreskrifter (AFS:ar). Föreskrifterna kan till exempel gälla social och fysiska belastningar, kemikalier eller maskiner.

Det är viktigt med kunskaper om de föreskrifter som gäller skolans och förskolans arbetsplatser. Några andra föreskrifter som berör skolans och förskolans sociala arbetsmiljö är:

- Våld och hot i arbetsmiljön (AFS 1993:2)

- Arbetsanpassning och rehabilitering (AFS 1994:1)
- Första hjälpen och krisstöd (AFS 1999:7)

Arbetsmiljöverket har även tillsyn över hur reglerna följs. Det betyder bland annat att myndigheten gör inspektioner och hanterar anmälningar om brister i arbetsmiljön.

Förebyggande, rehabiliterande och främjande arbetsmiljöarbete

Arbetsmiljöarbetet brukar traditionellt delas upp i tre inriktningar: förebyggande, rehabiliterande och främjande. Det traditionella arbetsmiljöarbetet handlar om att förebygga ohälsa och olycksfall. Det handlar också om att bedriva arbetslivsinriktad rehabilitering för den som blivit sjuk eller som skadats.

I senare forskning har man fastslagit att det blir allt svårare att särskilja den påverkan som arbetslivet har på vår hälsa från inverkan från livsstil och fritid. Mot bakgrund av detta har det blivit viktigare att betona främjandeperspektivet. Det handlar om att uppmuntra sådana (salutogena) friskfaktorer som gör att vi behåller eller förbättrar hälsan.

Skol-OSA: Ett skolanpassat stödmaterial till Arbetsmiljöverkets föreskrifter om Organisatorisk och Social Arbetsmiljö (AFS 2015:4)

Informationen riktar sig särskilt till dig som jobbar med arbetsmiljöfrågor i skolan och förskolan. Här finns råd, tips, tolkningar och stöd för skolledare och ombud i lokal och central samverkan/MBL/skyddskommitté.

Skol-OSA är ett partsgemensamt projekt mellan Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund.

I skol-OSA finns texter som utvecklar och förklarar OSA:s paragrafer. Här finns också texter som riktar sig direkt till lokala och centrala samverkansgrupper, skyddskommitté eller motsvarande. Tanken är att ombud och chefer ska kunna läsa mer om OSA-paragraferna, men också få reda på hur man kan jobba med OSA i skolan och förskolan så att arbetsmiljön blir bättre.

I skol-OSA finns en verktygssida där du kan hitta olika verktyg för arbetsmiljöarbete, exempelvis OSA-checklistor och förslag till riskbedömningar.

Läsanvisning: text hämtad från föreskriften är markerad med kursiv stil.

Bakgrund

Arbetsmiljöverket har den sista mars 2016, utfärdat nya föreskrifter, Organisatorisk och social arbetsmiljö (OSA), AFS 2015:4. Människor ska inte bli sjuka på grund av exempelvis ohälsosam arbetsbelastning eller kränkande särbehandling.

Avtalsparterna (SKL och Lärarnas Samverkansråd) valde i november att prolongera HÖK 12 och tillsatte i samband med detta fem arbetsgrupper. En av dessa arbetsgrupper handlar om arbetsmiljö och ansvarar för att utarbeta ett stödmaterial med utgångspunkt i OSA för förskolans och skolans verksamhet. Parterna vill understryka det gemensamma ansvaret för ett väl fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete i samverkan och ser positivt på de nya föreskrifterna. Föreskrifterna är tydliga och konkreta och kan på så sätt bidra till en god utveckling ifråga om att förebygga ohälsa.

En god organisatorisk och social arbetsmiljö gynnar även förskolans och skolans måluppfyllelse.